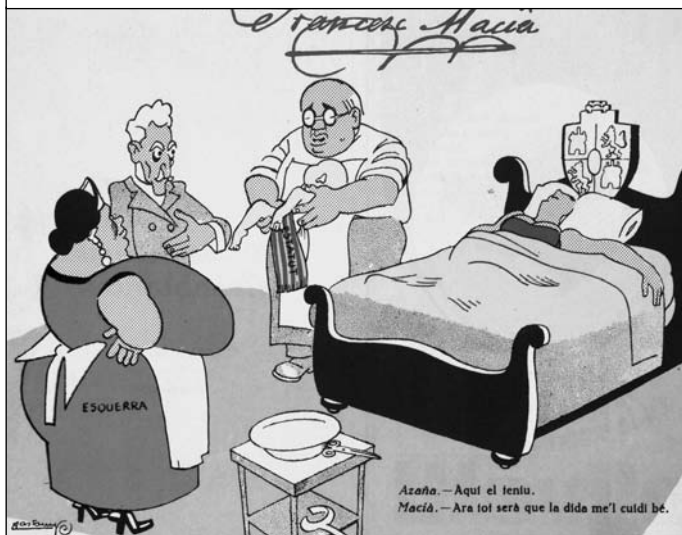

Pere Cornellà

LA SEGONA REPÚBLICA A GIRONA (1931-1936)

El context polític i la proclamació

La monarquia alfonsina, desprestigiada pels set anys de dictadura, es volgué rentar la cara i, en una operació de maquillatge, convocà unes eleccions municipals de sondatge per després convocar-ne de generals. Havien transcorregut nou anys des de la darrera consulta electoral i els partits governamentals i els cacics monàrquics tenien la seva maquinària electoral força desengreixada. En canvi, els partits de la conjunció republicanosocialista, que havien concertat el Pacte de Sant Sebastià (agost de 1930), actuaven molt coordinats i difonien entre l'electorat que un triomf electoral significaria un plebiscit popular a favor de la República.

Encara que els monàrquics obtingueren en l'àmbit estatal més regidors que la conjunció republicanosocialista, la victòria dels republicans a les capitals de província i a la resta de grans ciutats provocà la caiguda de la monarquia. El rei, davant d'aquesta situació i la constatació del fet que no tenia els suficients suports militars i polítics, optà per abandonar Espanya i anar-se'n a l'exili. El 14 d'abril es proclamava la Segona República arreu de l'Estat i el Comitè Revolucionari es transformà en govern provisional de la República amb l'objectiu immediat de democratitzar l'administració i convocar eleccions generals i constituents.

La confrontació electoral a Catalunya es plantejà, bàsicament, entre la Lliga Regionalista –que continuava donant suport a la monarquia– i el Partit Catalanista Republicà, producte de la fusió d'Acció Catalana i Acció Republicana. Els socialistes només tenien certa força a Barcelona i el seu entorn. A Esquerra Republicana de Catalunya, creada

el mes de març, no se li suposava cap possibilitat de victòria. Després de la victòria, Lluís Companys proclamava la República a Barcelona i Francesc Macià proclamava l'Estat Català dins la República Federal Espanyola. La decisió de Macià va forçar el govern de Madrid a reconèixer immediatament la Generalitat de Catalunya en substitució de la república catalana.

A Girona, la Unió Republicana –adherida a ERC– obtingué una àmplia victòria (com a la resta de Catalunya), assolint el 51,1 per cent dels vots –la majoria absoluta– i aconseguint 15 dels 23 regidors que havien de conformar l'ajuntament. El Centre Catalanista –adscribit a la Lliga Regionalista– n'obtingué cinc, la Candidatura Catòlico-Monàrquica n'obtingué dos i un la Unió Monàrquica. El nou règim republicà va ser proclamat a Girona des del balcó de l'ajuntament la tarda del dia 14. Miquel Santaló es convertí en el nou alcalde, Quintana de León s'ocupà del Govern Civil, Cassià Costal fou proclamat president de la Diputació i Camps i Arboix, vicepresident. Les autoritats de la dictadura van posar els seus càrrecs a disposició de les noves autoritats republicanes.

El govern provisional de la República declarà festiu el dia 15 d'abril. La ciutat de Girona celebrà l'adveniment del nou règim pacíficament i entusiàsticament amb desfilades, discursos oficials i festes populars. S'instaurava un règim democràtic que volia posar fi als problemes endèmics de l'Estat espanyol. Volia eliminar el poder polític dels cacics i la influència de l'exèrcit i l'Església, establir la igualtat de drets polítics i civils dels homes i les dones, disminuir les grans desigualtats socials, realitzar la reforma agrària, esten-

dre l'educació entre les classes populars i organitzar una nova distribució territorial del poder tot concedint autonomies. En definitiva, volia posar l'Estat espanyol a l'altura de les modernes potències europees. Però el moment elegit no va ser el més oportú. A la lògica i esperada resistència interna dels poders fàctics dominants fins aleshores, ben aviat s'hi afegiren els factors negatius externs: la crisi econòmica i l'ascens del feixisme, amb l'afebliment de les democràcies, obriren un període caracteritzat per una aguda conflictivitat social i laboral.

La Girona republicana

La ciutat de Girona, segons el cens de població de 1930, tenia 21.845 habitants, 10.248 homes i 11.597 dones. El 1936 la ciutat arribava als 23.871 habitants. L'any 1931 el nombre d'electors era de 4.218. El 1936 el nombre d'electors havia augmentat fins a 12.655. El cens electoral es triplicà pel canvi de la llei electoral (1933), que comportà la incorporació de la dona i la disminució de l'edat electoral (de 25 a 23 anys), i l'afluència d'immigrants.

El sistema de partits a la ciutat estava format per disset formacions polítiques, dels quals vuit d'obediència catalana i nou d'àmbit espanyol. Els partits catalans eren la Lliga Regionalista (Lliga Catalana a partir de 1933), Unió Democràtica de Catalunya, Esquerra Republicana de Catalunya, Joventut Republicana de Catalunya, Unió Socialista de Catalunya, Partit Catalanista Republicà (més conegut per Acció Catalana Republicana, producte de la fusió d'Acció Catalana i Acció Republicana), Estat Català i Bloc Obrer

i Camperol. Els partits d'obediència espanyola eren la Falange Española, la Derecha de Cataluña (o Renovación Española), Acció Popular Catalana (dins la CEDA de Gil Robles), el Partit Carlí (o Comunió Tradicionalista o Joventut Tradicionalista de Girona), el Partit Republicà d'Esquerres (sucursal d'Izquierda Republicana), el Partit Republicà Radical Socialista, l'Agrupació Socialista del PSOE, el Partit Comunista de Catalunya i el Partit Sindicalista Espanyol.

El moviment obrer gironí tingué una personalitat pròpia i unes característiques especials producte del context social de l'època. Girona, tradicionalment titllada de conservadora, va ser dominada políticament per Esquerra Republicana. Aquest partit gaudia de la confiança electoral de les classes mitjanes i de l'obrerisme. A Girona hi havia un sindicat hegemònic –la Federació Local de Sindicats–, la resta de sindicats eren gairebé testimonials. La Federació Local de Sindicats, nascuda l'any 1932 després de la seva expulsió de la CNT, estava organitzada en diferents seccions i tenia entre 2.500 i 3.000 afiliats dirigits, majoritàriament, per membres del Bloc Obrer i Camperol. La CNT controlava el Sindicato Único de Trabajadores de Gerona y su Radio i solament tenia uns 150 afiliats. La Unió General de Treballadors disposava de diverses seccions sense cap relació entre elles i tenia uns 200 afiliats. També existien una sèrie de petits sindicats independents o societats obreres autònomes: els tipògrafs de l'editorial Dalmau, Carles, Pla, S.A.; els de la impremta de *L'Autonomista*; els perruquers, i els barbers, els cambres i els cuiners, etc.

La ciutat destacava més en l'aspecte comercial que no pas en l'industrial. Això feia que la major part dels treba-

lladors es trobessin en empreses petites (principalment botigues) o tallers de poc personal, on el propietari era un treballador més. Aquesta relació directa amb el patró, en una ciutat petita i secularment conservadora, afeblia i condicionava extraordinàriament les possibilitats de reivindicacions per part dels assalariats gironins. Les empreses més importants eren la del contractista d'obres Montseny i Juher (amb més de cent treballadors) i la Societat Anònima Grober (amb poc menys d'un miler de treballadors, però amb un 80% de dones). El 65% de les empreses tenien d'1 a 5 empleats; el 14% en tenien de 6 a 10; el 12%, d'11 a 20; les que tenien més de 20 treballadors (incloses la Grober i la del contractista Montseny) sumaven el 9%.

Els preus dels articles alimentaris bàsics van experimentar lleugeres fluctuacions, així els preus de 1930 a 1936 es mantingueren força estables amb una lleugera tendència a la baixa. De 1931 a 1936 els salaris s'anaren recuperant per arribar finalment a uns nivells semblants als de l'any 1930. Així els assalariats gironins van perdre poder adquisitiu no pas per l'augment dels preus sinó per la disminució dels salaris. D'altra banda, l'atur forçós –tot i que no va significar un greu problema perquè Girona tenia un dels índexs d'atur més petit de Catalunya (200 aturats el 1933)– preocupava els sindicats, que acusaven els polítics locals de no tallar-lo. Entre els mesos de juliol de 1931 i octubre de 1934, les reivindicacions laborals i polítiques dels treballadors gironins es concretaren en una vintena de vagues (generals, parcials i sectorials). Les vagues per reivindicacions laborals solien ser favorables als treballadors. Els governadors civils i el comissari d'Ordre Públic arbitraven els conflic-

tes entre els treballadors i la patronal. Actuaven amb actitud paternalista i recordaven als sindicats que calia tenir paciència i evitar precipitacions que podien portar la jove República a un fatal destí.

La nova situació del país possibilità el relleu de la premsa política després dels anys de silenci imposats per la repressió i censura de la dictadura. La premsa gironina experimentà un creixement espectacular, es publicaren més d'una cinquantena de periòdics, trenta-dos dels quals naxien en aquesta època. De tota manera, l'extraordinària proliferació de la premsa escrita no ens ha de fer perdre de vista que la majoria d'aquestes publicacions eren molt efímeres i que els punts de referència cabdals d'aquesta època van ser el *Diari de Girona*, *L'Autonomista* i *El Nort*, que van ser els únics que apareguren durant tota l'època. El primer d'ells era el portaveu oficiós del catalanisme burgès, de la Lliga Regionalista; el segon recollia el sentiment republicanista català, especialment el d'Esquerra Republicana; i el tercer era el diari catòlic i monàrquic per excel·lència, defensor de la causa carlina però que donava suport a qualsevol iniciativa conservadora i de dretes. La resta de publicacions periòdiques foren, com hem dit anteriorment, bastant efímeres, probablement per la seva poca capacitat econòmica. Tot plegat, aquesta premsa donava a la ciutadania una extraordinària possibilitat de contrastar informacions i opinions. Girona no ha tingut mai més una premsa tan plural.

La vida cultural gironina, que ha estat sempre molt irregular, arrencava a principis de segle amb una gran profusió de revistes culturals que minvaren en temps de la dictadu-

ra. Amb la proclamació de la República semblava que es produïa un marc idoni per reiniciar l'experiència anterior. Però no fou així, els moviments modernistes i noucentistes havien quedat enrere. El que es produiria a Girona seria, bàsicament, una gran expansió de la premsa política i, en menor mesura, de la premsa satírica. Entre els col·laboradors de les revistes culturals hi trobem, entre d'altres, Prudenci Bertrana, Josep M. Corredor, Cassià Costal, Miquel de Palol, Pere de Palol, Santiago Sobrequés, Tomàs Sobrequés, Jaume Vicens i Vives i Artur Vinardell. L'exponent màxim de la cultura d'aquesta època a la ciutat de Girona és Carles Rahola; la seva obra i la seva tràgica desaparició l'han convertit en el símbol i referent cultural de l'època. Rahola –assagista, historiador, periodista i republicà convençut– publicà vint-i-nou obres importants, tretze d'elles entre 1931 i 1938. És l'autor més prolífic de l'època republicana a Girona.

Les noves llibertats democràtiques impulsaren una part de la intel·lectualitat gironina cap als terrenys de la política. Un bon exemple el trobem en el professor Miquel Santaló. De la seva càtedra a l'Escola Normal del Magisteri passà a l'alcaldia de la ciutat, primer, i a les corts de Madrid, després. Formà part del primer govern de Lerroux (1933) com a ministre de comunicacions i fou, també, primer conseller de la Generalitat (1933-1934). Juntament amb Cassià Costal, fou cridat pel govern de la Generalitat per organitzar l'Escola Normal de la Generalitat. El món de l'ensenyament tingué un paper destacat en les tasques de catalanització i d'educació per aconseguir una societat civil tolerant i democràtica. Mossèn Ignasi E. Jordà impartí clas-

ses de català a la Normal, a l'Ateneu i a la Biblioteca Popular. Els mestres públics col·laboraren entusiàsticament en la reforma escolar des de les pàgines del seu portaveu, *El Magisterio Gerundense* (catalanitzat a partir de 1934). Les institucions privades també organitzaren actes públics, conferències, concerts i exposicions. En aquest aspecte cal destacar l'Ateneu de Girona –dirigit per Carles Rahola–, el Centre Republicà Radical Autonomista, l'Ateneu Social Democràtic, l'Associació de Premsa, la Joventut Republicana de Girona, la Federació de Joves Cristians de Catalunya i el Centre d'Unió Republicana.

En resum, encara que no hi hagués un moviment cultural comú –com en el cas del Modernisme i Noucentisme–, sí que hi hagué una activitat cultural molt important dirigida especialment –i des d'opcions polítiques diverses– a la catalanització i democratització del país.

De la proclamació a les eleccions legislatives de novembre de 1933

El canvi de règim es realitzà molt ràpidament i sense cap tipus de resistència per part de l'anterior aparell monàrquic. El Govern Provisional de la República, emparant la seva legitimitat en la voluntat popular i en el desistiment de funcions per part del govern monàrquic, designà Alcalá Zamora com a president de la República i nomenà els ministres del nou govern. S'establí la llibertat de religió, es reconeixia la llibertat sindical i política i es reconeixia el dret a la propietat privada, però s'indicava que el dret agrari havia de respondre a la funció social de la terra. El conjunt d'ac-

tuacions assenyalava les grans línies del reformisme republicà i les preocupacions socials de l'esquerra burgesa i socialista. Destaquen els decrets agraris que cercaven una millora immediata de les condicions laborals dels camperols i que servien per preparar la reforma agrària promesa. A Instrucció Pública s'adoptaren mesures per reforçar el control de l'Estat en el terreny educatiu, fins aleshores dominat per l'Església. Azaña, ministre de la guerra, inicià el pla de modernització de les forces armades. S'abordà també la forma de l'Estat, plantejada pels republicans catalans –que acabarien acceptant un autogovern limitat en espera del que determinés la futura Constitució– des del mateix 14 d'abril. Però les eleccions de novembre de 1933 van suposar el començament d'un període polític caracteritzat pel domini conservador i per la revisió de gran part de la tasca reformista del primer bienni. Per a l'esquerra aquesta nova situació política tenia connotacions clarament reaccionàries.

En aquesta primera etapa republicana, els electors van ser cridats cinc vegades a les urnes: dues vegades per elegir diputats a les Corts de Madrid, una pel referèndum de l'Estatut, una pel Parlament de Catalunya i una altra per renovar l'Ajuntament. Els únics partits gironins que van presentar-se a totes les convocatòries van ser ERC, la Lliga Regionalista i el BOC.

Les eleccions per a les Corts de Madrid –constituents de 28 de juny de 1931 i legislatives de 19 de novembre de 1933– les va guanyar ERC que va obtenir, en ambdues ocasions, els cinc diputats per majories. La Lliga obtingué, també en ambdues ocasions, els dos diputats per minories.

El referèndum per a l'aprovació de l'Estatut de Catalunya –el de Núria, que posteriorment seria substancialment retallat per les Corts republicanes– es realitzà el dia 2 d'agost de 1931. Tots els partits i les institucions ciutadanes van demanar el vot afirmatiu, excepte el BOC i la dreta reaccionària. La votació a favor va ser rotunda: 96,7% de vots favorables i 3,3% de negatius. Hi va participar el 67,3% del cens electoral.

Les eleccions al primer Parlament de Catalunya, el 20 de novembre de 1932, les va guanyar ERC (onze diputats); en segon lloc quedà la Lliga (tres diputats).

El 14 de gener de 1934 es van celebrar eleccions municipals per renovar els ajuntaments. Aquestes eleccions van ser les més conflictives i disputades de tot el període a la ciutat de Girona. Després de les oportunes reclamacions, el Tribunal del Contenciós i Administratiu va dictaminar a favor de la Lliga que, així, va guanyar aquestes eleccions a ERC per un petit marge de 47 vots.

Els homes que dirigiren el primer Ajuntament republicà van emprendre una obra que anava destinada a pal·liar els greus dèficits que havia anat acumulant la ciutat en els darrers anys. Van dur a terme una obra notable en ensenyament i cultura, en higiene i sanitat, en obres públiques i en esport, i van racionalitzar la hisenda municipal i les tasques burocràtiques. També es dignificà la situació laboral dels empleats municipals, assegurant-los pensions de jubilació i de viduïtat i l'acompliment de la jornada laboral de vuit hores, amb el descans setmanal inclòs, per a tots els serveis.

El dia 28 d'abril el govern de la Generalitat decretà el nomenament dels comissaris que, com a delegats del govern

provisional de la Generalitat, tindrien al seu càrrec l'execució dels serveis que havien estat encomanats a les desaparegudes diputacions provincials. Quinze dies de govern republicà i set dies de govern català havien bastat per liquidar les diputacions provincials. La substitució de la Diputació per la Comissaria delegada obria les portes a una esperançadora descentralització administrativa que s'iniciava amb una bona dosi d'energia política, pragmatisme i austeritat que pretenia aconseguir l'eficàcia del servei públic. Però quan els comissaris delegats fan balanç de la tasca realitzada denoten un desencís que va en augment. La materialització de l'autonomia no donava els resultats previstos a l'inici del canvi polític. Les competències de la Comissaria Delegada continuaven essent les mateixes que les de l'antiga Diputació. El pressupost no era suficient per realitzar l'obra desitjada. També s'albirava amb inquietud el control creixent que s'estava exercint des de Barcelona, fins al punt de no conèixer exactament l'estat de les finances de l'organisme a Girona. Malgrat aquestes apreciacions es pot afirmar que la tasca realitzada fou més positiva que l'efectuada per l'antiga Diputació en els darrers anys.

Dels fets d'octubre al "18 de julio"

La victòria electoral de les forces conservadores el novembre de 1933 encetà l'anomenat bienni negre. L'acció política va bascular entre la fidelitat a les línies bàsiques del 14 d'abril i la necessitat d'obrir espais de governabilitat a la dreta sociològica. Entre les lleis que s'aprovaren n'hi havia de clarament contrareformistes. L'aspecte més negatiu va

ser el de la legislació agrària. La involució autonòmica i l'enfrontament amb la Generalitat per la Llei de Contractes de Conreu –suspesa pel govern a petició de la Lliga– provocaren els fets d'octubre a Catalunya, que culminaren amb la suspensió indefinida de l'Estatut i l'empresonament del govern català i dels parlamentaris que no s'escapoliren. A tot això, s'hi afegia la crisi econòmica i les fortes tensions socials. El 2 d'octubre de 1934, el nou govern –presidit per Lerroux– nomenà ministres procedents de la CEDA, organització que era considerada com a no-partidària del règim republicà. Els socialistes i d'altres partits minoritaris en el context de l'Estat trencaren les seves relacions amb les institucions. A Astúries esclatà la revolució proletària i a Catalunya Companys proclamava l'Estat Català. El 7 d'octubre el general Batet restablia la situació a Catalunya. Pocs dies més tard fracassava el moviment a Astúries. Començava una fosca etapa del règim republicà –que duraria fins al mes de febrer de 1936– caracteritzada, globalment i fonamentalment, per la suspensió de les garanties democràtiques.

El 6 d'octubre de 1934 Aliança Obrera, en la seva única actuació a Girona, decretà la vaga general revolucionària i el regidor Joaquim de Camps i Arboix –cap de la minoria republicana a l'Ajuntament– proclamà l'Estat Català després d'haver-se convertit en alcalde gestor. La tropa sortí al carrer, que hom havia deixat expressament a les fosques, i procedí a la proclamació de l'estat de guerra. Els rebels es resistiren a l'edifici de la Comissaria Delegada de la Generalitat, on es produí un tiroteig. Hi moriren Josep Alabau –militant d'Aliança Obrera– i el comandant Domínguez Otero –membre de la lògia maçònica de Girona–, el

qual fou agredit mentre llegia el ban contra els resistents. Però la rendició no trigà a produir-se, un cop coneguda la de Companys a Barcelona. L'endemà, diumenge, es restablí la normalitat a la ciutat i la Lliga es reincorporà al govern municipal. Les forces d'ordre practicaren nombrosos registres i detencions entre els membres dels partits d'esquerra i els sindicats. El nombre de detinguts va ser tan extraordinari que es va haver d'habilitar la fàbrica La Aurora com a presó de tots els sospitosos d'haver participat en la insurrecció. En els dies i mesos següents van tenir lloc multitud de consells de guerra contra els acusats.

El *Diari de Girona* (dimecres, 10 d'octubre de 1934) donava una visió apocalíptica dels fets i carregava durament contra els dirigents d'Esquerra Republicana. En l'editorial, titulat "A més de covards, traïdors" acusà els dirigents d'ERC d'haver promogut la revolució i d'haver abandonat –quedant-se amagats a casa o fugint de Girona– els revoltats quan esclatà la violència.

Es clausuraren els locals dels partits d'esquerra i dels sindicats. Molts diaris van ésser suspesos o censurats. Els partits d'extrema dreta –la Falange i Acció Popular Catalana– van estendre les seves activitats, molt clandestines fins aquell moment. El moviment obrer quedà totalment aturat i coartat pel volum de forces militars –un regiment d'artilleria i tres batallons d'infanteria de muntanya amb uns 3.000 soldats– encarregats de garantir les disposicions repressives del govern central a qualsevol preu. Entre els mesos d'octubre de 1934 i gener de 1936 no hi va haver cap moviment social. La normalitat democràtica de la ciutat va quedar interrompuda per un règim d'excepció fins al febrer del 1936.

Els fets d'octubre es poden interpretar com una opció d'il·legalitat per defensar la legitimitat d'origen del règim republicà, desviat de la seva trajectòria per la coalició reaccionària de centredreta. També com una maniobra defensiva dels treballadors per evitar l'establiment imminent d'una dictadura feixista. Però no es poden interpretar com els fets que justifiquen l'inici de la Guerra Civil perquè aquesta s'hauria pogut evitar. El fracàs de planificació i desenvolupament dels fets va servir perquè l'esquerra s'adonés que per aturar l'onada reaccionària calia fer un front comú. Azaña promogué la campanya per recuperar la unió de les forces d'esquerra. Quan es formà el govern de Portela, enmig dels escàndols que afectaven els radicals –el cas de l'estraperlo, per exemple–, i es va veure que aviat es convocarien eleccions. Es van accelerar les gestions entre els partits d'esquerra per buscar la unitat electoral. Finalment, el 15 de gener de 1936, Izquierda Republicana, Unión Republicana, el PSOE, la UGT, las Juventudes Socialistas, el PCE, el Partido Sindicalista i el POUM van subscriure el pacte electoral conegut amb el nom de Frente Popular. El programa incloïa l'amnistia pels presos dels fets d'octubre, la reforma del Tribunal de Garanties, la continuïtat de la legislació reformista del primer bienni i la restauració del règim autonòmic.

A Catalunya s'articulà el Front d'Esquerres al voltant d'ERC, que havia subscrit el programa del Frente Popular, afegint-hi el restabliment dels ajuntaments elegits el gener de 1934, l'aplicació de la llei de contractes de conreu, la reinstal·lació dels parcers desnonats i la readmissió dels obrers i empleats acomiadats per motius polítics. El pacte va ser signat el dia 4 de febrer per Esquerra Repu-

blicana de Catalunya, el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra, Acció Catalana Republicana, el Partit Republicà d'Esquerra (grups catalans de la Izquierda Republicana d'Azaña), la Unió Socialista de Catalunya, la Unió de Rabassaires, el Partit Català Proletari, el Partit Comunista de Catalunya i el Partit Obrer d'Unificació Marxista. Centre i dreta articularen el Front Català d'Ordre al voltant de la Lliga. A Girona, en principi, es formaren tres blocs: el Front d'Esquerres, el Front Català d'Ordre i el Front Popular de Dretes. Finalment, el 8 de febrer, el Front Popular de Dretes (Dreta de Catalunya afiliada a Renovación Española) renuncià a presentar-se i s'integrà dins el Front Català d'Ordre.

La campanya electoral a Girona fou més tensa i agitada que mai. El Front d'Esquerres parlava de la necessitat de reconquerir l'esperit de la República, la del primer bienni. A la seva propaganda impresa, s'hi podia llegir: "Ciudadà! Sou republicà? No podeu votar les dretes, perquè emparen totes les aspiracions monàrquiques." El Front Català d'Ordre va fer una campanya molt catastrofista: l'antimarxisme i la defensa de la religió eren les seves promeses electorals. A la propaganda impresa s'hi podia llegir, al·ludint clarament als fets d'octubre: "Totes les revolucions acaben igualment: mentre els culpables es passegen tranquil·lament, els anònims lluitadors de bona fe van a parar als presidis."

El resultat de les eleccions a la ciutat de Girona, com a la resta de l'Estat, fou molt ajustat: el 50,9% de vots foren favorables al Front d'Esquerres i el 49,1%, favorables al Front de Dretes. El Front d'Esquerres assolí cinc diputats per majories (Miquel Santaló, Josep Mascort, Martí Este-

ve, Joan Casanellas i Josep Puig) i el Front Català d'Ordre n'assolí dos per minories (Joan Estelrich i Carles Badia).

Amb el triomf electoral del Front d'Esquerres es recuperà la República del primer bienni, autonomista i reformista. Les forces polítiques d'esquerres van complir els seus compromisos electorals. A Girona també es recuperà la normalitat democràtica amb l'alliberament dels presos i la reintegració d'ERC a la minoria de l'Ajuntament. Els diferents partits d'esquerra i els sindicats recuperaren els seus locals –que foren desclausurats– i normalitzaren les seves activitats habituals.

Posteriorment, el 26 d'abril de 1936, tingueren lloc les eleccions per designar els compromissaris que havien d'elegir el president de la República. Els resultats foren aclaparadors a favor del Front d'Esquerres que obtingué el 78,2% dels vots i cinc compromissaris. El Front de Dretes en va assolir un reduït 21,7% i dos compromissaris.

Amb aquestes eleccions es tancà el cicle electoral de la Segona República. La dreta més reaccionària no donaria cap més oportunitat democràtica a la resta de forces polítiques. Aquesta dreta estava a punt d'utilitzar la seva arma preferida per evitar qualsevol tipus de progrés: l'exèrcit. El 18 de juliol era molt a prop...

Bibliografia

- ALBERCH, Ramon; CASTELLS, Narcís: *La població de Girona (segles XIV-XX)*. Girona, Institut d'Estudis Gironins, 1985.
- CLARA, Josep: *Les eleccions municipals de 1931 a Girona*. Barcelona, Rafael Dalmau, 1975.
- CLARA, Josep: *Introducció a la història de Girona*. Salt, Edicions El Pèl, 1983.
- CLARA, Josep: *El personal polític a l'Ajuntament de Girona (1917-1987)*. Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1987 [Quaderns del Cercle, 3].
- CORNELLÀ I ROCA, Pere: *Les eleccions de la Segona República a la ciutat de Girona, 1931-1936*. Girona, Dalmau Carles Pla, 1975.
- CORNELLÀ I ROCA, Pere: “La participació dels immigrants en el referèndum per a l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 1931. L'exemple de Girona”, a *Estudi General*, 1, vol. I (1981), p. 231-239.
- CORNELLÀ I ROCA, Pere: “La Segona República”, a *Història de Girona*. Girona, CCG Edicions (2006), p. 523-546.
- COSTA I FERNÁNDEZ, Lluís: *Història de la premsa a la ciutat de Girona (1787-1939)*. Girona, Institut d'Estudis Gironins, 1987.
- COSTA I FERNÁNDEZ, Lluís: *El Autonomista: el diari dels Rahola. Els orígens del periodisme modern a Girona (1898-1939)*. Girona, Col·legi de Periodistes de Catalunya, 2000.
- DIVERSOS AUTORS: Dossier “Miquel Santaló”, a *Revista de Girona*, 127 (1988).
- DIVERSOS AUTORS: *Història de la Diputació de Girona*. Girona, Diputació, 1989.
- DIVERSOS AUTORS: Dossier “El carlisme entre dues guerres, 1876-1936”, a *Revista de Girona*, 147 (1991).

- DIVERSOS AUTORS: *La II República, 60 anys després*. Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials de Girona, 1991 [Quaderns del Cercle, 7].
- DIVERSOS AUTORS: *Església i societat a la Girona contemporània*. Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1993 [Quaderns del Cercle, 9].
- DIVERSOS AUTORS: *El catalanisme d'esquerres*. Girona, Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1997 [Quaderns del Cercle, 13].
- DIVERSOS AUTORS: "Balança d'un segle", a *Revista de Girona*, 200, número extraordinari (2000).
- FERRER I GIRONÈS, Francesc: *Els moviments socials a les comarques gironines*. Girona, Diputació, 1998.
- SURÓS I PERACAUULA, Joan: "Conflictes socials a Girona en els primers anys de la II República", a *Revista de Girona*, 137 (1989), p. 32-36.
- VILANOVA, Mercedes: *Atles electoral de Catalunya durant la Segona República: orientació del vot, participació i abstenció*. Barcelona, Fundació Jaume Bofill - La Magrana, 1986.
- VIRÓS, Maria Rosa: "Las elecciones municipales de 14 de enero de 1934 en la provincia de Gerona", a *Perspectiva Social*, 5 (1975), p. 7-27.